

FOLKEOPLYSNING, SOM FØLGER MED TIDEN

Der findes næppe noget mere dansk end folkeoplysning. Det er demokrati og dannelse, fællesskab og folkelighed. Vi ved, at folkeoplysning er godt for den mentale sundhed. Det virker sundhedsfremmende og hjælper med integrationen, der bekæmper ensomhed, og det skaber sammenhængskraft. I folkeoplysningen opnår borgerne en bred palet af livskompetencer – både i form af konkrete fag, den konkrete aktivitet og igennem det frivillige og meningsfulde samvær med andre mennesker.

Men hvis vi fortsat skal gøre det i fremtiden, så må vi hele tiden sikre, at folkeoplysningsmidlerne er tidsvarende og går til det, de er tiltænkt, hvilket desværre ikke er tilfældet i dag.

Derfor er der brug for en tilpasning af folkeoplysningsloven, så rammebetingelserne passer til ambitionerne.

“ **SAMFUNDET OG LIVSVILKÅRENE BLIVER KONSTANT MERE OG MERE KOMPLEKSE MED STIGENDE KRAV TIL DEN ENKELTE OM AKTIVT MEDBORGERSKAB. SAMTIDIG ER SAMFUNDETS FORVENTNING TIL FOLKEOPLYSNINGENS OPGAVERETAGELSE BLEVET SKÆRPET.** ”

Samfundets stigende kompleksitet stiller øgede krav til livskompetente og aktive medborgere, der kan håndtere situationer og vilkår, hvor fagkompetente personer og lignende tidligere kunne bistå. Der er i højere grad krav om selvhjælp, hvilket kræver flere kompetencer hos den enkelte borger end tidligere.

Forslag

Dansk Folkeoplysnings Samråd foreslår, at folkeoplysningsloven tilpasses med fokus på følgende:

1. Ændre tilskudsreglerne, så kommunerne forpligtes på et minimumstilskud
2. Styrke rammerne for at folkeoplysningen bidrager til løsning af konkrete samfundsopgaver
3. Den rette finansiering til lokale partnerskaber, så folkeoplysningsmidlerne ikke udhules

UDFORDRING: FÆRRE MIDLER TIL FOLKEOPLYSNING ÅR FOR ÅR

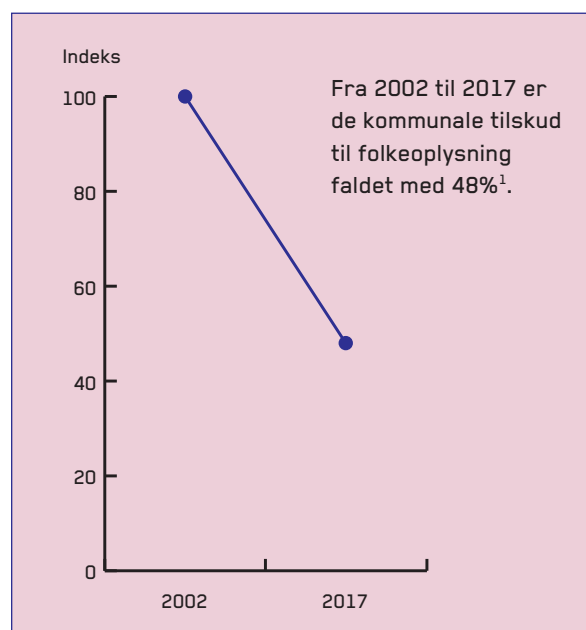
Fra 2002 til 2017 er de kommunale tilskud til folkeoplysning faldet med 48%¹. Det nuværende tilskudssystem spænder ben for folkeoplysningens potentiale.

En konkret besparelse fra 2002 er det sænkede loft over kommunalt tilskud. Kommunerne kan maksimalt give tilskud svarende til 1/3 af udgifterne til underviser- og lederlønninger i aftenskolerne. Før 2002 var loftet 2/3.

Konsekvensen af besparelserne er øget deltagerbetaling, mindre udbud af aktiviteter og/eller dårligere kvalitet i udbuddet.

UDFORDRING: GEOGRAFISK SKÆVHED I MIDLER RAMMER UDKANTSDANMARK

Den geografiske forskel i prioriteringen af folkeoplysningsmidler er stor. Tal fra 2018 viser, at den kommu-

ne, der bruger flest penge på folkeoplysning, bruger over 18 gange så mange kroner pr. indbygger, som den kommune, der bruger mindst².

I GENNEMSNIT BRUGER KOMMUNERNE 43,1 KR. PR. INDBYGGER, MEN DET DÆKKER OVER 149,2 KR. I DEN KOMMUNE, DER PRIORITERER OMRÅDET MEST, MOD 8,2 KR. I DEN KOMMUNE, DER PRIORITERER DET LAVEST. DE TI KOMMUNER, DER AFSÆTTER FLEST PENGE, AFSÆTTER I GENNEMSNIT 103,9 KR. PR. INDBYGGER, MENS DE TI KOMMUNER, DER AFSÆTTER MINDST, BRUGER 12,9 KR. I GENNEMSNIT PR. INDBYGGER.

Denne ulighed skaber ulighed i deltagerbetaling, udbud og/eller kvalitet i voksenundervisningstilbuddene kommunerne imellem. Det rammer især yderområderne. I praksis er aftenskolerne en af de tilbageværende kultur- og forsamlingsinstitutioner i udkantsdanmark og en yderligere udhuling er derfor skidt for sammenhængskraften i yderområderne.

LØSNING: REVIDER LOVEN, SÅ KOMMUNERNE FORPLIGTES PÅ ET MINIMUMSTILSKUD

Konkret foreslår Dansk Folkeoplysnings Samråd, at loven ændres, så kommunerne forpligtes på at give et tilskud svarende til minimum 1/3 af udgifterne til underviser- og lederlønninger, med mulighed for at kommunerne kan give mere.

Det gør tilskudssystemet mere fleksibelt og gavner folkeoplysningens muligheder for at skabe flere aktiviteter. Samtidig kan det udligne de geografiske forskelle som folkeoplysningen oplever.

UDFORDRING: KOMMUNERNE UDNYTTER IKKE MULIGHEDERNE FOR PARTNERSKABER

Kommunerne er i dag forpligtet til at udarbejde en folkeoplysningspolitik, som bl.a. skal indeholde afsnit om samspillet mellem folkeoplysningen og øvrige politikopgaver, herunder muligheden for at løse opgaver i et partnerskab med kommunen. I praksis lever folkeoplysningspolitikkerne ikke op til intensioenerne i loven, og der er alt for få reelle partnerskaber lokalt.

LØSNING: STØRRE KRAV TIL LOKALE FOLKEOPLYSNINGSPOLITIKKER

Der er behov for skarpere incitamenter til at kommunerne kan lave lokale folkeoplysningspolitikker med vægt på, hvordan der kan indgås lokale partnerskaber. Der er mange områder, hvor de folkeoplysende foreninger oplagt kan løse opgaver sammen med kommunerne: som fx dansk for udlændinge, almen voksenundervisning, øget sundhed og trivsel.

UDFORDRING: FOLKEOPLYSNINGSMIDLERNE BETALER VELFÆRDEN

Det er alt for nemt for kommunerne at lade folkeoplysningsmidlerne betale for alle partnerskaber i kommunerne. Men det er ikke holdbart. Det mindsker budgettet til de rent folkeoplysende tiltag, samtidig med at det potentielt sparer kommunen for udgifter til integrationsfremme, sundhedsfremme osv.

Det er altså reelt en omfordeling fra folkeoplysning til velfærdsopgaver, og det finder Dansk Folkeoplysnings Samråd ikke hensigtsmæssigt.

LØSNING: REGNINGEN BETALES AF DET RETTE RESORTOMRÅDE

Det er vigtigt for Dansk Folkeoplysnings Samråd, at pengene til partnerskaberne hentes fra de rette kilder, så folkeoplysningsmidlerne går til folkeoplysningens kerneaktivitet. Er der tale om integrationsfremmende initiativer, er det denne konto, der dækker udgiften, er der tale om sundhedsfremmende initiativer, er det denne konto og så fremdeles.

ØKONOMI

Stærke partnerskaber mellem kommunen og folkeoplysningen har en forebyggende virkning, hvor den enkelte borger i højere grad bliver en aktiv og myndig medborger, der kan hjælpe sig selv, sine nærmeste og sit lokalsamfund og bidrage til samfundet.

“ **PÅ SAMME MÅDE SOM DET HÆVDES AT DEN HØJE GRAD AF TILLID I DET DANSKE SAMFUND, SPARER OS FOR UDGIFTER, SOM ANDRE SAMFUND BRUGER PÅ ADVOKATER OG FÆNGSLER, SPARER FOLKEOPLYSNINGEN OS FOR UDGIFTER TIL SUNDHED, DET SOCIALE OMRÅDE, OSV.** ”

NYT TILSKUDSSYSTEM

Kulturministeriet skønnede i 2014, at lovændringen ville koste 7-10 mio. kr. årligt.

Øget brug af lokale partnerskaber, som finansieres af de relevante resort-områder i kommunerne, behøver ikke medføre en merudgift for kommunerne, hvis der foretages en omprioritering af kommunernes budgetter, så en andel af resort-områdernes budgetter øremærkes til partnerskaber, der er med til at indfri kommunernes strategier på de relevante områder.

1. https://www.dfs.dk/media/520121/notat-om-aftenskolernes-oekonomiske-situation_01-08-18_endelig.pdf
2. https://www.dfs.dk/media/520121/notat-om-aftenskolernes-oekonomiske-situation_01-08-18_endelig.pdf